

Marta Kulpa

Relacja z konferencji „Pacjent i jego prawa – w Polsce i UE” zorganizowanej w Warszawie z okazji V Europejskiego Dnia Praw Pacjenta

Dzień 18 kwietnia został ustanowiony Europejskim Dniem Praw Pacjenta przez organizację pozarządową Active Citizenship Network oraz stowarzyszenia zrzeszające pacjentów. Dzień ten jest obchodzony we wszystkich krajach UE w celu przypomnienia o przestrzeganiu praw pacjenta zawartych w Europejskiej Karcie Praw Pacjenta. W tym roku obchodziliśmy V Europejski Dzień Praw Pacjenta. Z tej okazji Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej (IPPIEZ) zorganizował w Warszawie konferencję „Pacjent i jego prawa – w Polsce i UE”, w której udział wzięli m.in. Minister Zdrowia Ewa Kopacz, Rzecznik Praw Pacjenta Krystyna Barbara Kozłowska oraz Poseł na Sejm RP Marek Balicki. Gościem specjalnym był John Dalli – Komisarz UE ds. Zdrowia i Polityki Konsumenckiej. W konferencji brali udział przedstawiciele organizacji pacjenckich z całej Polski.

Z badania świadomości i wiedzy Polaków na temat praw pacjenta¹ przeprowadzonego w 2008 roku na zlecenie IPPIEZ wynika, że duża część społeczeństwa (42%) nie zna praw pacjenta, około 8% nie wie, czy takie prawa istnieją, a 50% nie umie z nich korzystać. Według minister Ewy Kopacz sytuacja ta powoli zmienia się na lepsze dzięki wprowadzeniu w życie ustawy o prawach pacjenta i powołaniu urzędu Rzecznika Praw Pacjenta, do którego pacjenci mogą zwrócić się z prośbą o interwencję w przypadku łamania ich praw. Jak podkreśliła minister zdrowia, dzięki swoim szerokim kompetencjom rzecznik może nie tylko przyjmować skargi, ale także występować w sądzie w roli oskarżyciela.

Barbara Krystyna Kozłowska, Rzecznik Praw Pacjenta, przedstawiła ocenę przestrzegania praw pacjenta w Polsce z perspektywy kierowanego przez siebie urzędu. Według niej przestrzeganie praw pacjenta znacznie się poprawiło w ciągu ostatnich dwóch lat, jednak nadal zdarzają się przypadki ich łamania. Dzięki powołaniu urzędu rzecznika pacjent zyskał pośrednią możliwość oddziaływania na system ochrony zdrowia (poprzez zbieranie informacji o przypadkach naruszania praw pa-

cjenta rzecznik może wskazywać decydom konieczność modyfikacji już istniejących lub przyjęcia nowych rozwiązań prawnych). W ocenie rzecznik najczęściej naruszonym prawem pacjenta jest prawo dostępu do dokumentacji medycznej oraz prawo do godności i intymności (przeważnie łamane w szpitalach psychiatrycznych). Rzecznik podkreśliła, że dziwi ją sytuacja, kiedy nie można postawić parawanu, który zapewniłby pacjentowi nieco intymności w szpitalnej sali.

Zdaniem Johna Dalli, Komisarza UE ds. Zdrowia i Polityki Konsumenckiej, powołanie urzędu Rzecznika Praw Pacjenta, mogącego zbierać informacje dotyczące przykładów łamania praw pacjenta, jest pozytywną zmianą w polskim systemie ochrony zdrowia. Jak podkreślił John Dalli, sprawy zdrowia i wydatków na zdrowie powinny być traktowane jak inwestycja w lepsze życie.

Marek Balicki, poseł na Sejm RP i były minister zdrowia, zgadza się ze stwierdzeniem, że informacja na temat praw pacjenta w Polsce nie jest jeszcze dostateczna. Mimo to zauważa poprawę w tej kwestii. Zdaniem posła problemem w naszym kraju są pogłębiające się nierówności w dostępie do ochrony zdrowia, a receptą na poprawę tej sytuacji jest zwiększenie nakładów na publiczną ochronę zdrowia. Zdanie to podzieliła także dr Dorota Karkowska, ekspert IPPIEZ w dziedzinie praw pacjenta.

Konferencja była dobrą okazją do zaprezentowania wyników badania audytu obywatelskiego Europejskiej Karty Praw Pacjenta, przeprowadzonego w 20 krajach europejskich. Oprócz szpitali badaniem objęto ministerstwa zdrowia oraz 70 organizacji pozarządowych w Europie. W polskim badaniu udział wzięli: Ministerstwo Zdrowia, Rzecznik Praw Pacjenta, Stowarzyszenie Amazonki Warszawa Centrum, Szpital Wolski w Warszawie, Samodzielny Publiczny Centralny Szpital Kliniczny w Warszawie, Szpital Kliniczny Dzieciątka Jezus w Warszawie i Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Norberta Barlickiego w Łodzi. Wyniki badania przedstawiła Mag-

dalena Bojarska, członek zarządu IPPiEZ, oraz dr Dorota Karkowska, ekspert IPPiEZ.

Z raportu wynika, że niemal wszystkie kraje biorące udział w badaniu mają problemy z zapewnieniem pacjentom prawa do poszanowania czasu, prawa wolnego wyboru oraz prawa dostępu do opieki medycznej. Trudności sprawia także, zarówno w Polsce, jak i w całej Europie, realizacja prawa dostępu osób bliskich do pacjenta przez 24 godziny na dobę. Co ciekawe, tylko cztery kraje (w tym Polska) respektują prawo pacjenta do unikania niepotrzebnego cierpienia i bólu przy użyciu środków narkotycznych. W klasyfikacji najwyższej uplasowały się cztery prawa – prawo do zindywidualizowanego traktowania, prawo do profilaktyki, prawo do prywatności i poufności oraz prawo fizycznego dostępu do opieki medycznej. W Polsce pozytywnie oceniono prawo do dochowania tajemnicy pacjentów leczonych z powodu HIV/AIDS, prawo do innowacji (np. wyposażenie szpitali w specjalne materace przeciwoleżynowe), prawo fizycznego dostępu do opieki medycznej (dobre oznakowanie lokalizacji szpitala, miejsca do parkowania, łatwość dojazdu środkami transportu publicznego) oraz prawo do profilaktyki (badania przesiewowe, szczepienia). Najślabiej wypadło prawo do poszanowania czasu pacjenta (długi czas oczekiwania na wybrane badania, brak ustalonego maksymalnego czasu oczekiwania na planowe badania oraz leczenie chirurgiczne, lista przyjęć na planowaną hospitalizację związaną z przeprowadzaniem wybranych zabiegów chirurgicznych rzadko jest ogólnodostępna w administracji szpitalnej, na poszczególnych oddziałach czy na stronach internetowych), a także prawo do opieki medycznej (warto podkreślić, że głównie chodzi o nowoczesne metody leczenia, a nie o prawo do świadczeń w ogóle).

Odpowiedzi na pytanie dotyczące istnienia elektronicznej dokumentacji medycznej oraz wymiany informacji między szpitalem a lekarzem specjalistą wypadły na niekorzyść Polski. Zdaniem dr Karkowskiej brak jednego scentralizowanego systemu informacji, który umożliwiłby jej przepływ między poszczególnymi zakładami opieki zdrowotnej, jest w naszym kraju problemem. Niemożność sięgnięcia do informacji o udzielonych, udzielanych i planowanych świadczeniach zdrowotnych, do informacji o przyjmowanych przez pacjenta lekach lub wyników wykonanych wcześniej badań rodzi konieczność przeprowadzenia nowych, co nie tylko opóźnia rozpoczęcie właściwego leczenia, ale i podraża wydatki systemu ochrony zdrowia. Ponadto wymiana informacji o udzielonych świadczeniach zdrowotnych pozwoliłaby zapewnić ciągłość leczenia pacjentom, którzy zmieniają świadczeniodawcę. Według minister Ewy Kopacz sytuację poprawi uchwalona w marcu ustawa o systemie informacji w ochronie zdrowia.

Ponadto, jak podkreśliła dr Karkowska, w placówkach medycznych wciąż brakuje informacji o prawach pacjenta. Rozwiązaniem byłoby wprowadzenie do struktury szpitala punktu informacji o prawach pacjenta, do którego pacjenci mogliby się zgłaszać w celu uzyskania informacji o przysługujących im prawach. Dodatkowo osoba pełniąca funkcję pełnomocnika ds. praw pacjenta (lub edukatora) mogłaby pomagać w rozstrzygnięciu konfliktów zaistniałych między pacjentem a personelem medycznym, które powstały w wyniku naruszenia przysługujących pacjentowi praw. Wśród 20 krajów, które brały udział w audycie obywatelskim dotyczącym przestrzegania praw pacjenta, Polska znalazła się na 9 miejscu (zaraz pod średnią europejską). Pierwsze trzy miejsca zajęły Wielka Brytania, Hiszpania i Słowacja.

O tym, że jest jeszcze wiele do zrobienia w dziedzinie ochrony praw pacjenta, nie trzeba nikogo przekonywać – świadczą o tym liczne doniesienia medialne przedstawiające przypadki ich łamania (np. utrudnianie dostępu do dokumentacji medycznej, rejestrowanie pacjentów do danego lekarza specjalisty np. raz na pół roku) oraz liczba spraw, jaka wpływa do Rzecznika Praw Pacjenta (w okresie od 21 maja 2009 roku² do 31 grudnia 2009 roku do Biura Rzecznika wpłynęło łącznie 8980 spraw³). Raport z przestrzegania praw pacjenta w Europie jest innowacyjnym podejściem do zainicjowanego w 2002 roku procesu związanego z ogłoszeniem Europejskiej Karty Praw Pacjenta. Przedstawiony w raporcie obraz rzeczywistości pozwala dostrzec problemy, z jakimi borykają się pacjenci oraz wskazuje kierunki dalszych działań, których podjęcie powinno zapewnić skuteczniejszą ochronę praw pacjenta.

Przypisy

¹ Raport z badania świadomości i wiedzy Polaków na temat praw pacjentów dostępny jest na stronie Instytutu, http://www.prawapacjenta.eu/var/media/File/Raport%20z%20badania_swiadomosc%20praw%20pacjenta%20i%20wiedza%20w%20Polsce.pdf.

² Urząd Rzecznika Praw Pacjenta został powołany 21 maja 2009 r.

³ Sprawozdanie z realizacji zadań wynikających z ustawy z 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2009 r. nr 52, poz. 417, z późn. zm.) oraz przestrzegania praw pacjenta na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z 30 lipca 2010 r. (obejmuje okres od 21 maja 2009 r. do 31 grudnia 2009 r.), <http://www.bpp.gov.pl/dok/sprawozdania/sprawozdanie2009.pdf>.

■ O autorce:

mgr Marta Kulpa – koordynator pracy Poradni Praw Pacjenta w Instytucie Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej, Warszawa.